

Behandeling methotrexaat bij kanker

Algemeen

In overleg met uw behandelend arts heeft u besloten dat u wordt behandeld met het medicijn Methotrexaat (afgekort MTX). In deze folder vindt u onder andere informatie over:

- Ziektebeelden waar Methotrexaat wordt toegediend
- De werking van Methotrexaat
- De bijwerkingen
- De verschillende toedieningsvormen van dit medicijn
- Bijzondere aandachtspunten bij het gebruik van Methotrexaat

Het gebruik van Methotrexaat

Andere namen voor Methotrexaat:

MTX, amethopterine, Ledertrexate®, Emthexate (PF)®, Methotrexaat PCH®, Methotrexaat TEVA®, Methotrexaat Cytosafe®, Metoject®, Methotrexaat Hexal®

De werking van Methotrexaat

Methotrexaat is een medicijn wat werkt op een sneddelende celdeling en heeft een onderdrukkende werking op ontstekingen. Dit medicijn valt onder de groep "cytostatica". De dosering van Methotrexaat is verschillend per ziektebeeld en afhankelijk van de klachten die u heeft van uw ziekte.

Bij welke ziektebeelden wordt Methotrexaat gebruikt?

Methotrexaat wordt bij verschillende ziektebeelden toegepast in de behandeling. Dat heeft te maken met de veelzijdigheid van dit middel. In deze folder richten we ons op het gebruik bij:

- **Huidaandoeningen; psoriasis**
Wanneer de huidaandoening psoriasis niet of nauwelijks verminderd op de behandeling met andere medicijnen of lichttherapie kan Methotrexaat ingezet worden als behandeling
- **Kanker**
Kanker is een ziektebeeld waarbij de celdeling ontspoord is. Methotrexaat valt onder de groep geneesmiddelen die "cytostatica" worden genoemd. Cytostatica worden ingezet bij de behandeling met chemotherapie. De dosering van Methotrexaat bij de behandeling tegen kanker is veel hoger dan bij de behandeling van Psoriasis.

De toediening van Methotrexaat

MTX kan worden toegediend in de vorm van tabletten, injecties of via infuus. In deze folder richten we ons alleen op de toediening via een tablet of via een injectie. Om de kans op bijverschijnselen te verminderen wordt MTX niet dagelijks gegeven, maar op één vaste dag in de week. Dit geldt zowel voor de tabletten als voor de injecties. Naast MTX krijgt u ook foliumzuur voorgeschreven van uw arts. Foliumzuur is een vitamine dat bepaalde bijwerkingen van MTX kan tegengaan. Foliumzuur moet wel dagelijks worden ingenomen.

- **Tabletten**

Uw arts geeft aan hoeveel tabletten (van 2,5 mg) u wekelijks op één vaste dag moet innemen. Uw arts geeft ook aan of u de tabletten in één keer of verspreid over 24 uur moet innemen. U kunt de tabletten het beste tijdens de maaltijd innemen. Slik de tabletten elke week op een vaste dag. Als u de tabletten op de door u gekozen dag in de week hebt vergeten, neem deze dan uiterlijk de volgende dag in. Ontdekt u het pas later in de week, sla de tabletten voor die week dan over. Op uw gebruikelijke 'slikdag' in de daaropvolgende week neemt u weer de normale hoeveelheid tabletten in.

- **Injecties**

MTX kan ook worden toegediend via een injectie net onder de huid (subcutaan). Het is mogelijk om zelf te leren injecteren, maar het ook mogelijk om hier thuiszorg voor in te schakelen. Wanneer u de keuze maakt om zelf te leren injecteren wordt u hierin goed geïnstrueerd en begeleid door uw arts en verpleegkundige. U krijgt dan ook voorlichtingsmateriaal t.a.v. het leren injecteren.

Bijwerkingen van Methotrexaat

Bij het gebruik van MTX kunnen een aantal bijwerkingen optreden. Deze zijn in het algemeen van voorbijgaande aard; ze verdwijnen als de dosis wordt verlaagd of als het medicijn niet meer gebruikt hoeft te worden.

De meest voorkomende bijwerkingen zijn:

- Maag- of darmklachten, zoals: een vol gevoel, misselijkheid of diarree.
- Leverfunctiestoornissen. Hiervan merkt u zelf meestal niets. Om uw leverfuncties in de gaten te kunnen houden, wordt uw bloed regelmatig gecontroleerd. Zonodig wordt de dosis MTX verlaagd. Deze stoornissen zijn, na verlaging van de dosis, van voorbijgaande aard.

Af en toe voorkomende bijwerkingen:

- Irritatie van het mondslijmvlies.
- Stoornissen in de bloedaanmaak door het niet goed functioneren van het beenmerg. Hierdoor kan een verhoogde kans op infecties ontstaan.
- Huidafwijking en lichte haaruitval (verdwijnen bij verlaging van de dosis).
- Hoofdpijn en duizeligheid.

Zelden voorkomende bijwerkingen:

- Bepaalde vorm van longontsteking. Dit kan gepaard gaan met hevige kortademigheid. (Dit kan natuurlijk ook door een griep worden veroorzaakt).

Als één of meerdere van deze verschijnselen zich bij u voordoen of er treden andere lichamelijke veranderingen op, neem dan contact op met uw arts. Met name wanneer u klachten van kortademigheid krijgt, die in korte tijd ontstaan, is het belangrijk contact op te nemen.

Bijzondere aandachtspunten bij het gebruik van Methotrexaat

Gebruik van methotrexaat bij kinderwens en zwangerschap

MTX kan van invloed zijn op de vorming van zaad- en eicellen. Bij gebruik van MTX tijdens zwangerschap bestaat de kans op een miskraam en aangeboren afwijkingen. Daarom is het van groot belang om tijdens de behandeling voor een goede, betrouwbare anticonceptie te zorgen en deze na beëindiging van de medicatie nog tenminste vier maanden voort te zetten. Dit geldt zowel voor vrouwen als voor mannen. Als u een zwangerschap overweegt, overleg dan eerst met uw arts.

Methotrexaat en alcohol

Wees zuinig met alcohol. Alcohol in combinatie met MTX geeft een verhoogd risico op leverfunctiestoornissen. Gebruik bij voorkeur niet meer dan één alcoholconsumptie per dag.

Methotrexaat en antibiotica

Wanneer uw huisarts of een andere arts het noodzakelijk vindt om u te behandelen met antibiotica, meldt u deze arts dan altijd dat u wordt behandeld met MTX. Bepaalde antibiotica (bijvoorbeeld: trimethoprim en co-trimoxazol) kunnen namelijk niet in combinatie met MTX worden gegeven.

Operatie

Als u wordt opgenomen voor een operatieve ingreep, neemt u dan van tevoren contact op met uw reumatoloog. Soms is het nodig om in de periode rondom de operatie de MTX één of meerdere weken niet te gebruiken. Meldt u ook aan de chirurg en anesthesist dat u MTX gebruikt.

Bloedcontroles

Door regelmatig uw bloed te laten controleren, kunnen vroegtijdig tekenen van leverbeschadiging of beenmergremming worden opgespoord. Houdt u zich daarom goed aan de afspraken voor bloedcontrole.

Risicovolle stof

MTX is een medicijn wat onder de groep "cytostatica" valt. Deze groep medicijnen worden beschouwd als "risicovolle stoffen". Dat betekent dat deze stoffen schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid wanneer je ermee in aanraking komt wanneer dit niet nodig is. Dit houdt in dat u voorzichtig moet omgaan met deze stoffen en zo mogelijk een nulblootstelling moet nastreven. In uw geval in dat niet haalbaar, omdat u behandeld wordt met MTX. Maar u kunt wel maatregelen nemen die voorkomen dat uw naaste(n) in aanraking komt met MTX. Deze maatregelen houden het volgende in:

- Zorg ervoor dat u zo min mogelijk huidcontact heeft met Methotrexaat. Zorg er ook voor dat de medicijnen zo min mogelijk in aanraking komen met uw eigendommen op verschillende plaatsen bij u in huis. Gebruik daarom een vaste plek voor de inname of toediening van Methotrexaat.
- Ook wanneer een ander (bijvoorbeeld een medewerker van de thuiszorg of een familielid) u helpt bij de inname of toediening van Methotrexaat, is het van belang dat hij/zij géén huidcontact heeft met de medicijnen. Deze persoon wordt geadviseerd handschoenen te gebruiken.
- Zet Methotrexaat niet uit in een weekdoos. Bewaar Methotrexaat in de originele verpakking tot aan het moment dat u de medicijnen gebruikt.
- Tabletten worden door de apotheek in de juiste dosering afgeleverd. Het kauwen op de medicijnen of het breken van tabletten is **niet** toegestaan (tenzij anders vermeld). Wanneer u moeite heeft met het doorslikken van Methotrexaat, neemt u dan contact op met uw arts.
- Neem Methotrexaat direct in nadat u deze uit de verpakking heeft gehaald. De verpakking mag u gewoon in een vuilnisemmer weggoien.
- Was na de inname van Methotrexaat direct u handen.
- Als u na de inname van de tabletten moet braken, neemt u dan direct contact op met uw arts / oncologieverpleegkundige. Wacht met de inname van nieuwe tabletten. Uw arts kan medicijnen tegen de misselijkheid voorschrijven. Neem de volgende tabletten in volgens het schema.
- Wanneer u behandeld wordt met injecties, zijn er speciale voorschriften hoe om te gaan met injectievloeistof en het zetten van de injectie. Dit wordt uitgelegd in een speciaal ontwikkelde folder.

Methotrexaat wordt via de urine en ontlasting uitgescheiden uit uw lichaam. Daarnaast zijn sporen van MTX te vinden in het bloed en braaksel. Methotrexaat is tot 72 uur, na inname van de laatste tabletten, traceerbaar in de urine en tot 7 dagen in de ontlasting. Adviezen bij de omgang met urine, ontlasting, bloed en braaksel:

- Wasgoed dat in aanraking is gekomen met braaksel, urine, bloed of ontlasting liefst zo spoedig mogelijk en apart wassen volgens het wasvoorschrift.
- Na het gebruik van het toilet kunt u deze het beste, met een gesloten deksel, tweemaal doorspoelen.
- Om zoveel mogelijk spatten te voorkomen, wordt mannen geadviseerd om zittend op het toilet te urineren.
- Het toilet moet eenmaal per dag met een schoonmaakmiddel worden gereinigd. Gebruik hiervoor géén chloor / bleekmiddel (of ander schoonmaakmiddel dat erg bruist).
- Afvalmateriaal zoals gebruikte wegwerphandschoenen, celstof matjes, incontinentiemateriaal en stomamateriaal, verpakt u in een plastic zak die u goed dichtknoopt en vervolgens weggooit in een vuilniszak.

De hoeveelheid cytostatica in overige uitscheidingsproducten, zoals zweet, speeksel, sperma en tranen is zo klein dat hiervoor geen speciale maatregelen genomen hoeven te worden. Wanneer u veel transpireert, wordt u geadviseerd om het wasgoed apart te wassen volgens het wasvoorschrift.

Registratie van kanker

Om kanker te kunnen bestrijden willen onderzoekers er zoveel mogelijk over weten. Daarom hebben artsen en onderzoekers zoveel mogelijk gegevens nodig over patiënten met kanker. Het IKNL (Integraal Kankercentrum Nederland) verzamelt alle gegevens over kanker. Het IKNL krijgt die gegevens van de Nederlandse ziekenhuizen en verzamelt die in een databank. Deze databank is goed beveiligd en alleen toegankelijk voor daartoe bevoegde medewerkers van het IKNL. Als u desondanks niet wilt dat uw gegevens in deze databank worden geregistreerd, vertel dit dan aan uw behandelend arts. Dan noteert hij dat in uw medisch dossier.

Meer informatie op www.cijfersoverkanker.nl

Vragen

Heeft u na het lezen van deze informatie nog vragen, neem dan gerust contact op met uw arts of polikliniek.

Uw arts:

Het telefoonnummer:

Polikliniek:

Bovenstaande informatie is geschreven samen met artsen en (gespecialiseerd) verpleegkundigen van de genoemde afdeling(en). De afdeling communicatie & patiëntenvoorlichting verzorgt de eindredactie van deze folder.

Heeft u vragen en/of opmerkingen over deze folder? Belt u dan met de genoemde afdeling(en) of stuur een e-mail naar PatiëntService, psb@bernhoven.nl.

Bernhoven

Nistelrodeseweg 10

5406 PT UDEN

Postbus 707
5400 AS UDEN

T: 0413 - 40 40 40

E: communicatie@bernhoven.nl

I: www.bernhoven.nl

Ga naar

www.zorgkaartnederland.nl

Code: Datum gewijzigd: vrijdag 4 maart 2016